

נידה מא

משה שווערד

1. רש"י נדה דף מא/א

מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש - שלאחר שבאו לעזרה אירע פסולן:

2. תוספות נדה דף מא/א

שהיה פסולן בקדש - שאין פסולן יכול להיות עד אחר שהוקדש אבל רובע ונרבע מצי להיות בעודן חולין וקשה דאמרינן בזבחים פ' חטאת העוף (דף סח:). זר וסכין מטמאין אלמא חשיב אין פסולן בקדש אע"ג דלא שייכי עד לאחר שהוקדש ושמאל ולילה נמי הוה מטמאין אי לאו דאית להו הכשר במקום אחר כדאמר התם ודוקין שבעין קאמר רבי עקיבא דאם עלו לא ירדו משום דכשר בעוף אלמא חשיב פסולו בקודש אע"ג דיכול להיות קודם הקדש ונראה לפרש דהיכא דכיוצא בו כשר במקום אחר קרי פסולו בקדש ונשחט בלילה אית ליה הכשר באברים ופדרים ויוצא דמה שכן כשר באימורים ואימורים שכן כשר בבמה ונשפך דמה כיון שקבלה היתה בהכשר מיקרי פסולו בקדש ולשון פסולו בקדש היינו שאין כאן פסול גמור אלא נפסל בקדושתו וכן משמע דפריך התם מ"ש שמאל דאית ליה הכשר ביום הכיפורים ולילה באברים ופדרין

3. חדושי הרשב"א על מסכת נדה דף מא/א

מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש. פרש"י ז"ל דכל שאירע פסולו לאחר שבא לישחט בעזרה קרי פסולו בקדש. והקשו עליו בתוספות דבזבחים פ' חטאת העוף (סח. ב) חשיב (ר' יוחנן) [רב] מליקת זר [וסכין] לא היה פסולו בקדש, [ושמאל ולילה] [ושמאל] נמי לא הוה חשיב פסולן בקדש. אי לאו משום דמשכח להו הכשרא במקום אחר כדאיתא התם. ופירשו הם ז"ל דפסול שבא על ידי עבודה שכיוצא בה כשרה במקום אחר (קדי) [קר-] פסולו בקדש. אי נמי שנשחטה בהכשר ואירע לה פסול לאחר מיכאן כטמא ופגול. ולשון פסולו בקדש משמע נמי הכין שאין פסולו פסול גמור אלא שנפסל בקדושתו:

4. ספר שערים מצוינים בהלכה

פרט לכלאים. | כתב הלבוש (אור"ח סי' תרמט ס"ד) שאתרוג המורכב פסול משום דדמי לבהמת כלאים, דאע"ג שמותר באכילה אסורה לקרבן, משום דנעבד בה עבירה, ה"נ באתרוג המורכב פסול משום דהוי כלאים ונעבדה בו עבירה. ועי"ש בנחלת יעקב דרק בקרבן יש קרא מפורש לזה, והיאך ילפינן מצוה מקרבן [ועי' בירושלמי ביכורים פ"א ה"ב דלא ילפינן מצוה מגבוה]. ונראה ליישב לפי מש"כ בחי' הריטב"א (סוכה ט. ד"ה הא דאמרינן) בשם התוס' דליכא למימר מצוה הבאה בעבירה אלא בדבר הבא לרצות כקרבן ולולב [וכ"כ בתוס' ר"פ (פסחים לה:), וכרמב"ן (שם) בשם התוס', עי"ש בלשונם. ועי' בריטב"א (שם לא. ד"ה ת"ר) כגון קרבן שופר ולולב וכיוצא בהם, אבל לא בדבר שאין בה ריצוין. והנה מצוה הבאה בעבירה ילפינן מדכתיב (מלאכי א-ג) "והבאתם גזול ואת הפסח", וזה מיירי בקרבן, ולולב הבא לרצות הוי כקרבן, ושפיר כתב הלבוש דמורכב פסול כמו בקרבן דפסול כלאים.

5. רש"י נדה דף מא/ב

רבנן סברי מקור מקומו טמא - הלכך טיפת דם מטמאה ואע"ג דדרך דופן לאו ראייה היא לטמא את האשה טומאת שבעה מיהו טיפה עצמה מטמאה במגע משום דנגע במקור ומקור מקומו טמא ורבי שמעון סבר מקור מקומו טהור מלטמא טיפה הנוגעת בו הלכך כי אתא דם דרך דופן טהור מלטמא וכדמ דמי וכי אתא דם דרך רחם טהור כל ימי זיבה היכא דליכא שופי סמוך ללידה דולד מטהרו ואע"ג דולד דרך דופן נפק:

6. חדושי הרמב"ן על מסכת נדה דף מא/ב

הא דאמרינן מקור מקומו טמא. לאו דמקור בנגיעה דידיה מטמא לדם דהא בית הסתרים הוא ודם גופיה אינו לא אוכל ולא משקה. אלא גזירת הכתוב שטומאה נבראת שם מתחלה וכל שנברא בו טמא הוא ומטמא נמי ביציאתו טומאת ערב במשהו כדם הנדה דבמקומו הוא נעשה דם נדה, וה"נ מוכח בפ' בתרא דמכילתין (ע"א א') דקאמרינן באשה שמתה ויצאה ממנה דם מטמא במשהו משום כתם משום דמקור מקומו טמא ולא מטמא ליה נגיעה דמת:

7. ערוך לנר על נדה דף מא/ב

בגמרא מקור מקומו טמא: רש"י פ"י דהטפה מטמאה במגע משום דנוגע במקור ומזה נראה שכוונתו שהטפה נטמא טומאת נגיעה וא"כ אינו אלא ראשון לטמא טהרות אבל לא לטמא האשה אבל דעת הרמב"ם אינה כן אלא שהטפה היא אב הטומאה כשאר דם הנדה כמבואר בדבריו בה' משכב ומושב (פ' א') וכן כתבו גם הרמב"ן והר"ן והנה מה שהוכיחו כן דע"כ לא בנגיעה נטמא דהא טומאת בית הסתרים הוא זה כבר תרצו התוספ' לעיל (דף ט"ז) שכך הל"מ הוא ובזה יתוּשב ג"כ מה שהעיר הרמב"ן עוד שאינו לא אוכל ולא משקה שי"ל שכך הל"מ הי' וכפי הנראה מזה גם דעת התוספ' כן דרך מטעם נגיעה נטמא הטפה ולפ"ז ק' היאך קאמר ר"ל לדברי המטהר בדם מטהר באשה הרי המטהר בדם הוא ר"ש וכיון דלדידי ביצא ולד דם דרך דופן טמאה האשה משום לידה היאך שייך מטהר באשה ואפילו נימא דמה דקאמר מטהר באשה היינו ביצא דם דרך דופן בלא לידה מכ"מ קשה היאך קאמר רב יוסף כגון שיצא ולד דם וכו' ומ"ס מקור מקומו טהור דמה בכך דמקור מקומו טהור ולא נטמא הדם מהמקור מכ"מ כשיצא דרך דופן הרי נגע בדופן האשה ונטמא בנגיעתה ובשלמא לדעת הרמב"ם והר"ן א"ש דמכ"מ קאמר שפיר דר"ש מטהר הדם שלא לטמא באב הטומאה כדם הנדה אבל לרש"י ותוספ' דרך בנגיעה נטמא וא"כ אינו אלא ראשון והרי ראשון בלא"ה הוא ע"י שנגע באשה כשיצא בדופן אפילו מקור מקומו טהור אמנם לרש"י לעיל (דף ט"ז) יש שיטה אחרת דכתב דהוי אב הטומאה לטמא אדם טומאת ערב ע"ש ומזה נראה דשם דעתו ג"כ כדעת הרמב"ם אבל ע"פ פירושו הכא דמטעם נגיעה הוא צ"ע וגם קשה אי מטעם נגיעה במקור טמא היאך אמרינן לקמן מקור שהזיע וכו' אלא לטומאת ערב דהיאך יטמאו האשה אם הטפין רק מטעם נגיעה במקור טמאין ולכן נראה מזה דגם ע"פ דעת רש"י הדם מטמא האשה ואולי שכך הל"מ:

8. רמב"ם יד החזקה - הלכות מטמאי משכב ומושב פרק א

(י) מקור האשה שנעקר ונפל לארץ האשה טמאה טומאת ערב וכן מקור שהזיע כב' טיפי מרגליות האשה טמאה טומאת ערב אבל אינה נדה עד שתראה אחד מחמשה דמים המטמאין אותה:

9. רמב"ם יד החזקה - הלכות מטמאי משכב ומושב פרק א

(ח) דם הנדה או דם הזבה או דם היולדת מטמא בכל שהוא במגע ובמשא שנאמר והדוה בנדתה והזב מפי השמועה למדו שמדוה כמוה וכבר ביארנו בענין איסור נדה שחמשה דמים טמאים באשה אבל אם ראתה דם ירוק הרי הוא טהור ...

10. ערוך לנר על נדה דף מא/ב

שם מקור שהזיע כשתי טפות מרגליות טמאה: כן פסק הרמב"ם ה' מטמאי מו"מ (פ' א') ושם כתב ג"כ דדם נדה וזבה ויולדת מטמא במגע ובמשא שנאמר והדוה בנדתה מפי השמועה למדו שהמדו' כמוה וכבר ביארנו בענין איסור נדה שחמשה דמים טמאים באשה אבל אם ראתה דם ירוק הרי הוא טהור ואינו כמו רוקה וכו' וזה שותת ויורד עכ"ל והקשה בסדרי טהרה (פי' קפ"ח) למה בדם ירוק פסק הרמב"ם דטהור ודאי ובהזיע כשתי טפי מרגליות פסק דטמא ומטמא האשה טומאת ערב דמ"ש דם ירוק מדם לבן והניח בצ"ע וגם בנוודע ביהודה מ"ב חי"ד (סי' צ"ז) הקשה כן וע"ש שהאריך בזה ולענ"ד י"ל שמה שכתב הרמב"ם אבל אם ראתה דם ירוק הרי הוא טהור לא איירי לענין טומאת הדם אלא מפני שמתחלה כתב דכל דם נדה מטמא במגע ובמשא כמו הנדה עצמה שטימא אותה ובזה כתב שכבר ביאר שרק ה' דמים טמאים באשה (דהיינו ששטמאים האשה) אבל אם ראתה דם ירוק הרי הוא טהור (שאינו מטמא האשה) ולכן אינו ג"כ כדם הנדה שטמא במגע ובמשא שגם לרוק אינו דומה וא"כ בזה לא מיירי רק במה שטמא כדם נדה במגע ובמשא ואח"כ כתב הדין שאם יצא הדם דרך דופן ג"כ מטמא כדם הנדה דמקור מקומו טמא פי' דאותו מראה דם שטימא התורה כבר נטמא במקומו במקור ולכן אפילו יצא דרך דופן שלא טימא האשה מכ"מ הוא בכלל הדוה בנדתה דמדוהה כמותה אבל בראתה מראה דם טהור שלא מטמא האשה טומאת נדות גם לא מטמא טומאת מגע ומשא ומכ"מ כיון שבא מן המקור הטמא הלכה למשה מסיני הוא שטמא האשה טומאת ערב וזהו מה שכתב גבי ראתה כשתי טפי מרגליות האשה טמאה טומאת ערב ולא כתב כמו שכתב ביצא דרך דופן שהוא אב

הטומאה כדם נדה וזבה שזה לא מטמא רק במגע ולא במשא שאינו כדם נדה כמו שכתב לענין דם ירוק אבל באמת גם דם ירוק מטמא האשה בנגיעה ומה דנקט כשתי טפי מרגליות משום דבזה רק ב' טפין טמאים אבל טפה א' אימא מן הצדדים אתיא כדאמרינן בגמ' ואפשר שזה שכיח בלבד בדם שמראהו כמרגליות אבל ירוק אין דרכו לבא מן הצדדים ולכן גם טפה א' טמא טומאת מגע אבל לעולם לענין לטמא האשה טומאת ערב אין חילוק בין ירוק ללבן:

11. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן קא

... בדין מקור שהזיע שאמרו במסכת נדה מ"א ע"ב מקור שהזיע כשתי טפי מרגליות טמאה כו' ודוקא תרתי אבל חדא אימא מעלמא אתיא. רש"י מעלמא מן הצדדים. והנה לשון הגמרא אימא מעלמא אתיא לשון אימא משמע שמידי ספיקא לא נפקא והיא גופא קשיא דאיד מטהרה מספק וספיקא דאורייתא לחומרא וספק טומאה ברה"י טמא דבר תורה (ואם יש חילוק לענין ילפותא מסוטה בין טומאת מגע לטומאה דאתיא מגופה עיין בתו' ריש נדה וב"ק דף י"א ע"א בתוס' ד"ה דאין מקצת שליא ועיין בשטה מקובצת שם). ולשון הרמב"ם מרווח יותר וז"ל בפ"א מהלכות מטמאי משכב הלכה י"א הזיעה טיפה אחת הרי האשה טהורה שאינו אלא מחוץ למקור ע"כ לשון הרמב"ם. ולשון זה מורה שזה ברור שאינו אלא מחוץ למקור דהיינו מן הצדדים. ואמנם גם לדברי רבינו הגדול צריכין אנו למימר דהמקור מן הסתם אין דרכו להוציא פחות משתי טפין ולכך מן הסתם תולין שטפה אחת היא מן הצדדים כי תולין במצוי אפילו להקל ולכך אין חוששין שמא הטפה היא מן המקור לפי שהוא מלתא דלא שכיחא אבל עכ"פ בצד האפשר הוא שיוציא המקור טפה אחת והוא מיעוטא דמיעוטא. ובהכי גם לשון הגמרא ניהא דקאמר אימא מעלמא אתי דהיינו שאעפ"כ הוא רק אימא לפי שגם המקור בצד האפשר הוא להוציא טפה אחת ואעפ"כ מטהרינן לה לפי דלמיעוט שאינו מצוי לא חיישינן. וגם לשון הרמב"ם ניהא שאינו אלא מחוץ למקור היינו מן הסתם דאולינן בתר המצוי:

יצא לנו מזה דמן הסתם אין דרך המקור להוציא פחות משתי טפין ואם תמצא טיפה אחת לא חיישינן כלל לספוקי שמא הוא מן המקור. ולפ"ז הא דקיי"ל דאפילו רואה טפת דם כחרדל יושבת עליו ז' נקיים וכן הא ששינוי במשנה בריש יוצא דופן ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ובפחות מכאן היינו במרגשת עתה שבא מן המקור ואמנם דברי ר' יוחנן במקור שהזיע מיירי באינה מרגשת מהיכן יצאה הזיעה אם מפנימית המקור או הצדדים לכן יש חילוק בין טפה אחת לשתי טפין:

ולפי הצעה זו גם בדם אדום אם מוצאת בפנים ולא הרגישה בודאי שבא מן המקור ג"כ יש לחלק בין שתי טפין לטפה אחת דאם נמצא רק טפה אחת תולין מבחוץ ואף שאותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת ואין לתלות במאכולת אעפ"כ טהורה היא ותולין בצדדין. אבל קשה דהרי פסק בש"ע בסימן ק"ץ סעיף ל"ג האשה שבדקה עצמה בעד הבדיקה ונמצא עליו אפילו טפה כחרדל בין עגול בין משוך טמאה הרי דאפילו טפה אחת אין תולין בצדדים וכאן לא מיירי שהרגישה שנפתח מקורה רק על עד הבדיקה מצאה ומרגשת הבדיקה לא ידעינן שהוא ודאי מן המקור דהרי יכול להיות הרגשת עד.

ובאמת גוף דין זה שפסק כאן בש"ע הוא נובע מסוגיא דנדה י"ד ע"א. ואמנם שם לא נתפרש שמטמא בכל שהוא רק מבואר שם דאותו מקום בדוק או דחוק הוא אצל מאכולת ולכן מטמא משום נדה אבל אעפ"כ אולי בעינן שתי טפין ואעפ"כ נ"מ במה בדוק הוא אצל מאכולת דאל"כ הוה בעינן כגריס אבל השתא בדוק אצל מאכולת לא בעינן כגריס אבל לעולם ב' טפין בעינן דאל"כ תולין במצוי דהיינו בצדדין וצריך לומר כיון שאמרו שמטמאה משום נדה משמעותו כנדה ממש דהיינו אפי' בכל שהוא וא"כ קשה מההוא דמקור שהזיע:

ויותר מזה קשים דברי הרמב"ם בפ"ט מא"ב הל' ו"ו שכתב מה בין כתם הנמצא על בשרה כו' שהכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור כו' ואין לו שיעור לגמרי משמע שאין לו שום שיעור לא שיעורא רבא ולא שיעורא זוטא וממילא אפילו טפה אחת בכלל וקשה הך דמקור שהזיע שפסק הרמב"ם גופיה שטפה אחת אינה אלא מחוץ למקור ולכן צריכין אנו לחלק בין הפרקים בין דם לבן שהוא מימרא דר' יוחנן במקור שהזיע ובין מראה דם אדום וכך אנו צריכין לומר שאין הצדדים רגילים להוציא כי אם מראה לבן כמרגליות אבל מראה אדום לא שכיח בצדדים כלל היכא דליכא מכה או שאר סיבה הגורם שיצא דם וכן דם מאכולת ס"ל להרמב"ם דלא שכיח על בשרה ולכן במראה לבן שפיר מה שמטרה ר' יוחנן טפה אחת אפילו מטומאת ערב משום שתולין בצדדים שהוא מצוי משא"כ המקור אינו רגיל להוציא פחות מב' טפין אבל דם אדום גם אם תתלנו בצדדים ע"כ תתלנו באינו מצוי לכך יותר תלינן במקור שבו הוא מקור הדמים ואמרינן אתרמי והוציאה טפה אחת. ולפ"ז אני אומר קולא אחת לתקנת בנות ישראל ואמנם נוע ינוע הקנה בין אצבעותי מרוב אימה ורתת להרים ראש

בדבר שלא מצאתי בהקדמונים...

12. ספר חתם סופר על מסכת נדה דף מא/ב

דאזלא איהי בכרעא. הרמב"ן ז"ל כ' ופסק דלמסקנא באזלא בכרעא אין כאן שום חשש פליטה עוד כמו מכבדת ביתה. ולפ"ז צ"ל הא דהוסיף מרע"ה יום א' מדעתו משום פולטת היינו משום חולנית דטבלה במטה ולא אזלא אכרעא. ובזה ניהא מ"ט לא חשש הקב"ה משום פולטת עד שבא משה והוסיף. וי"ל דהקב"ה ידע שעתיד לרפאות כל חולים בשעת מ"ת ויהיו אזלא אכרעא ולא שייך חשש פולטת ומשה לא ידע הא לכן הוסיף יום א'. ובזה יובנו דברי הש"ס שבת פ"ו הנ"ל דקאמר ראוייה קאמינא וקשה ומי הגיד לו שטבלו בע"ש ולא פלטו עוד ולפי הנ"ל א"ש דלפי רצון הקב"ה ליתן תורה בע"ש היה הרצון לרפאות חוליהם בע"ש אלא מרע"ה הוסיף יום א' ומ"מ נראה דלא הפסידו חולי ישראל עי"ז ולא יצא תקלה מתקנת מרע"ה ונתרפאו כולם מע"ש בלי ספק וכיון שכן היו הולכים ברגליהם בע"ש ונגמרה פליטתן בע"ש מיד וכיון דטבילה בזמנה מצוה מסתמא היו טובלים מיד בע"ש ושוב לא פלטו שהרי היו הולכים ברגליהם ונתנה תורה למעורבי שמש אבל מ"מ מוכח שראוי היה להנתן לט"י שהרי לפי מחשבתו של מרע"ה שיצטרכו ג' ימים לפליטה ולא יטבלו עד ליל שבת ויהיו ט"י ש"מ ראוייה לתנה לט"י, וק"ל:

13. ערוך לנר על נדה דף מא/ב

שם ד"ה פולטת. דאזלא איהי בכרעא:

דעת התוספ' כמש"כ הרמב"ן בשיטתו הראשונה דלמסקנא מהלכת טהורה לגמרי אבל הר"ן ס"ל כשיטה האחרת שהביא הרמב"ן דגם לפי המסקנא אזלא איהי בכרעה הוי ספק שמא נשתייר וכן דעת הראב"ד כנראה מהשגתו ה' תרומות (פ' ז) ע"ש ולענ"ד יש קצת ראי' לשיטה זו ממה דצוה הקב"ה בסיני שלשת ימים אל תגשו אל אשה משום שמא תפלוט כדאמרינן לקמן ומה חשש איכא כיון דמהלכת פולטת לגמרי וודאי דוחק הוא לומר דלא נצטוו רק ביושבת במטה כל ג' ימים ובשלמא הא לא קשה למה נאסרו כל ג' ימים הא אפשר בקנוח דלא תפלוט עוד די"ל דיש לחוש שמא לא תקנה יפה אבל בהליכה דודאי הוא שתפלוט לא הי' לחוש כלל אלא מוכח כדעת הראב"ד והר"ן דגם בזה יש חשש שמא נשתייר: